ГОДИНА XXIII. На Цетињу, у суботу 10 декембри 1894. БРОЈ 53.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО УГАРСКУ на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 60 новчића.

За БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЕВРОПИ и АМЕРИЦИ на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у главном уредништву односнога одјељења „Гл. Црногорца“ на Цетињу, а за остранство на посиљке на моју дворску пошту; а коме је најгодније може се претплатити преко г. Шера Рамадановића, кн. срп. агента у Котору. Донеси се шаљу Уредништву. Рукописи се не враћају.

На гласе шаље се, по правилу, оно што нису на плати, 7 новчића од реда за један пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме попуста се...

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 9 декембра.

Ниједан ће се читаоци сјећати армениске навјеје, због које су наскоро скоро године дана биле осуђене у Цариграду многе Армени због [illegible] даје, па послије од Султана помиловане. Тада је изгледало на вијеђе, да су ту биле умјешане неке посланичке протестантске државе из Инглеске и Американских Сједињених Држава. Сада је опет било неког покрета и — крвопролића. Инглески листови подигли су глас противу „зајерства“ турског, као оно на Бугарску. И преко атлантика у Сједињеним Државама чуо се глас и у самом вашингтонском сенату. Поднесен је предлог, да се прими одлука, која тражи од владе највјешће односно догађаја у Арменији. Други је предлог тражио, да се протестира противу „зајерства“ и да се учини преставка Порти. У Лондону је министар спољашњих послова, лорд Кимберлеј примио депутацију инглеско-армениског друштва, која га је молила, да се без одлагања дати мјера, да се уведе реформа у управи Арменије. У Атинама мјестна армениска колонија предала је преставницима великих меморандум, којим протестира против гасунских догађаја, и на основу 61 тачке берлинског уговора тражи интервенцију њихову. Париски министеријални „Тан“ пише односно овог новог међународног питања: „Познато је, да је Инглеска закључила с Портом тако називану ципарску конвенцију, силом које она не заузимље само Ципар, него има право, и што више је дужна, да надгледа дјеловање турске управе у Арменији. Такођер је познато да 61 тачка берлинског трактата оставља силама потписницама право надзора у Арменији. Ништа не би било тако жалосно са сваког гледишта — и за Порту, за саме Армене, и за остале државе, као усамљено дјеловање на било које државе на основу начела другога, а не берлинског трактата, који је хартија Истока. Јевропа не може Султана уништивати. Њему је познато, да је ово огромно тијело доста тешко да се подиже и да не може тежити на дјела, што се противе међународном праву и уговорима. Будући потпуно миран односно мотива интервенције, коју предвиђа 61 тачка берлинског трактата, Абдул Хамид не може имати никаква узрока, да одрече својим армениским поданицима безусловно непристрасно испитивање догађаја, изведено мјешовитом комисијом, која може прекратити жалбе многомилионог трудољубивог народа, који само жели користовати се елементарнијем гаранцијама живота и лично својине под скиптром његовијем.“

Међу тијем је петроградско „Н. Времја“ донијело сљедеће саопштење турскога посланства: „Постоје данас вијести о догађајима по неким мјестима бити,скога вилајета. По армениској вијести, које се држе нашим дијелом јевропски листови, посијечено је хиљада људи и попаљено 25 села. Ова је вијести не само преувеличана, него већ су грунирану факата изгледа невјероватна, и фантастична. Цариградска је вијести много простија. По овој вијести назад године дана почеле су смутње у сасунском округу, што су потакли тајни агитатори. Ствар је дошла и до барикада, али је ред у брзо успостављен. Мир се за дуго није рушио, него назад неколико мјесеца у Талиру се појавио неки Хамбартцум, који је послије дворе Кум Каму, у којој је он био компромитован, утекао на границу и живио то у Атинама то у Женеви. Дошао је сада преобучен и [illegible] на руком да подигне около 5000 Армена, који су се повукли у планине, да желећи подићи буну међу муслуманским становништвом, и распростријети страх, агитатори до тога су довели Армене, да изврше ужасна дјела. О гроотама, што су Армени починили, прије него што су утекли у планине било је већ саопштено овијех дана. Обиром на то заповједнику 4-га корпуса маршалу Зеки-паши наређено је било да Цариграда да пође у Сасун. Овом се мјером желело предупредити рђаво тумачење, које се већ било тада предвиђело. Маршал је пошао на мјесто побуне са три батаљона регуларнијех пјешака, а не мустехафиза или башибузука. Пошто се Армени не хтјадоше предати, војска је била принуђена да испуни своју дужност, изгубивши у том сукобу около 20 официра и нижих чинова. Ствар умирена се извршила под личнијем надзором Зеки-паше. Предвиђени оружје, отиравши су на своја огњишта, и за неколико дана мир је био успостављен. Ово је у кратко отоманска вијести, коју потврђују сама криза и мноштво доказа, који се не могу оспоравати. Ова се вијести одликује тијем исправношћу, да је једна инглески лист, који је испочетка преувеличавао ствар, био принуђен да порече своје рјечи. Из овога се може видити, да покрет у Талиру није био самопромисао, него дјело агитатора, који су радили по упуству особа, које су се хтјеле користовати овом смутњом. Још раније су се чинили подобни покушаји, између осталијех, неким анархистом Шемјаном и другим агитаторима. Но како сваки пут, благодарећи на пријеме увјетијем мјерама, побуне нијесу успијевале, агитатори су хтјели овога пута покушати далеко од столице, у нади, да ће растојање ослабити енергију отоманске власти. Кад ни овај рачун није пошао за руком тада су лондонски Армени, и њихови другови подигли вику, која још није престала. Но и ова кампања нема изгледа, да ће сврху постигнути.“

Мјешовита комисија, о којој је ријеч по листовима, скоро ће проучити ствар на лицу мјеста, и вјерује ће бити кажњени, чим ће се ова ствар завршити. Бечка „Н. Ф. Пресе“ оптужује инглеску штампу, да она подиже гарму у корист Армена, да тијем угоди Русији; међу тијем не изгледа да руски листови секундирају инглескима; што више, ово донесе горње званично саопштење из Цариграда, које побија инглеске листове. И тим, којим „Тан“ пише о овом питању, не открива рђаво расположење француске владе према Турској.

По једном бројеву, Њемачка и Аустро-Угарска нијесу хтјеле учествовати у овој међународној комисији, коју је Инглеска предложила и Порта драговољно прихватила. Русија и Француска учествоваће. Комисија је већ на путу у Арменију.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Занимајући се престоном бесједом њемачког Цара Вилхелма, **Варшавски Дневник**, односно овог мјеста што смо у прошлом броју донијели, и управо односно ријечи „сатрудника“, што [illegible]

Иако што је можда, у неустатуционијем државама (а и њима припада и Њемачка, без обзира на аутократске тежње Цара Вилхелма), престону бесједу саставља министар-предсједник или канцлер, на коју пада и одговорност за сваку погрешку у тој бесједи. У овом случају ми ћемо при мјетити, да ријечи у престоној бесједи, аутором које мора се сматрати нови канцлер, књаз Хохенлое, о Цару Миротворцу Александру III не одговарају сасвијем истини. Својим „окушаним сатрудником“ ма у ном послу Вилхелм II може називати своје сјећање Цара Фрања-Јосифа и Краља Умберта; сатрудништво (сарадњу) претпостављ извјесне степен почињености; а пошто Аустро-Угарска и Италија играју у тројственом савезу другостепену улогу сапутника, који се окреће у другу мјачке сјајности, то називат „сатрудника“ могао би се потпуно примјенити, кад би тројни савез у истина био посвећен великој стварној сачувању мира. Велика бесмртна заслуга нашега незаборавног покојног Господара, састоји се у томе, што је он својом чврстом и мудром, у истини миротворном политиком осујетио јачи замисли тројног савеза, пруживши отворено своју руку Француској. Руско-француско зближење, које је била посљедица у мјесности извјесних покојног Цара, успостављо је релативно мјесто Јевропских сила, што је била [illegible] политици, у истини је учвршћ мир, који сада сачуваћ само од даље руског Цара. Монарх, који је извршио радикални преврат у јевропској политици, промијенивши велико тежиште из Берлина у Петроград и спојивши надмоћ Њемачке мирним средствима, не може бити назван „сатрудником“ њемачког Цара, и овај називат у престоној бесједи, што је саставио Књаз Хохенлое јесте чудновата іарма Цариде. Ми потпуно вјерујемо у миротворност њемачке политике, — јер је то миротворност резултат великог и плодоносног дјела Цара Александра III....

Поводом оставке Цариградског Патријарха Неофита VIII, о којој на другоме мјесту, београдски „Видело“ између осталога пише:

Као по осталим мјестима Македоније тако и у Скопљу нијесу сви Срби пристали уз агитаторе бугарске. Цијела св. Сава одржала се била под влашћу Васиљевске Патријаршије, иако мјешовитог епархија, она је прије четири године, у вријеме, од старих времена, одржало и слушкиње на словенском језику. Али се, на јесењуту, прије четири године међу у Скопљу два три предводитељ грчки, који успију да наговоре скопљанског митрополита (који, Грци народности, бјеше заборавио да је митрополит Васиљевске Патријаршије) да српске поме и словенски језик са те прве литије и да га замјене грчким. И то се одвија мирним. И сва настојавања и ове молбе' православних Срба у Скопљу, да им се врати од вјекова насљеђено право словенске службе у храму св. Саве, осташе до данашњега дана неуслишане под Васиљевском Патријаршијом у Цариграду. Васиљевска Патријаршија, још никако не може да се увјери да у Скопљу не Грци, и грчке молитвене нема. Васиљевска Патријаршија не могаше још да да право Србима скопљанским. И још више, права православна Срба у Скопљу не одричу ни Патријаршија ни Висока Порта. Одобрили су им, иако чујемо, већ дају основне школе. Али се ти људи што имају дати основне школе немају гдје да моле Богу на свом језику. Бугарски читају, истина, словенски, али су мјешовитим, грчки поп и два три Грка скопљанска нијесу симпатија; али су непријатељи. Стотине српских душа принуђују се да се Богу моле грчки, а оно грчки не рјечи не знају. О, Васиљевска, [illegible] се већ зовеш Патријаршије, гдје си да помогнеш, да обраниш те упрљане толике Србе од неколико Грка сновалаца! О Краљевићу Марко, гдје си да устанеш, да видиш шта се ради по некадашњој твојој Краљевини?!

Ето шта нама срце циједи над читамо о мукама фанарским у Цариграду: ми се, мислим, молимо Богу за Васиљевског Патријарха; а он нас да гони и мјесто на њега другог осим на Грка. Јадни Срби у Турској остаје се да бирају шта ће Грцима или мјешовитим Бугарима. Патријаршија би још и пристала да нас брани од Бугара — или да нас на Грке сачува! О тога се ми молимо свакоме коме се може, најприје Светом Синоду и Савјету цариградском, па онда свима духовним поглаварима православља, да промијеђу и насе стане границу између Грчке и Васиљеве, да дају Грцима што год треба и и што је право, али да не грешну Васиљеву, и у њој српске намучене народ не забораве. У то име хоћемо и сабор и аналовање на прије православне; у то име молимо и да се нови патријарх бира!

Књижевност, умјетност и просвјета.

КЊИЖЕВНА ОБЈАВА.

Не толико мојијех готово седамдесет годиње, колико у задње вријеме моје неповољно стање здравља: принудише ме да одустанем од даљега уређивања „ПРИ СВЈЕТЕ,“ које је на Цетињу излазила у мјесечнијем свескама.

На растанку дадох се својима многобројнима, вјерним и вјеровјатним читаоцима, као и са својим жестокоћним противницима: свима) укупно изјављујем своју свесрдно жеђу благодарност: правим на труду и невољама, а другијем на саучешћу и потпори. Бог им свима дао вијесјешнијe здравље, срећу и весеље!

За дугијем још својима противницима „Гдје је истина“ за сву другу годину, од 1. новембра 1893. до 1. новембра 1894., па ћу им се, ако Бог да, што брже одушити; а г. г. противници опет мене дугују — моје цијену противу за свуколику спомену годину, а онда сам слуга дугују ми противу за 1. свеску III-ће године: и тѣ — они из Прве Горе по 20 новчића, а из иноземства — по 30 новчића; па их најљубазније понижам да ми тамо своје дугове у што краћем времену подмирити шаље: они из Прве Горе преко Високопречасне Митрополије на Цетињу; а они из иноземства — непосредно мени.

Ако би међутим које потпуне или дјелимичне претплате мене на руке дошле за годину 1894.—95. ја ћу — одбивши понајприје цијену за напоменуту новембарску свеску, па и за поштарину — поштено вратити сви преостатак онај Господи, од које ми рачуна нијесу дошли.

Најзад свесрдно благодарим још и свијем славнијем Редакцијама, које су ми, мене родољубиво, изволиле слати своје замјене (њих до 55) на „Просвјету,“ не гледајући на то, што су мени дневници и часописи од 5 до 6 пута скупља биле; а особито ни бројне нам Русије. Ти је домоћа преокидала патриотска солидарност.... И опет им, хвала! А сада ја још једно умољавам, да, од овога часа чак ми до знања стигне ова моја „Објава,“ иначе обуставити даље шиљање својијех замјенѣ, како на моју адресу, тако и на адресу „ПРОСВЈЕТЕ“ дотлем, доклем се они не би поновила под другијем Уредницом.

Молим на послетку, још како домаће тако и иностране словенске листове, да ову моју „Објаву“ браћи прихвати и на солидарности објелодане, рад часа ћу им остати у велике харам и обавезан.

Котор, 1. (13.) денембра 1894.

І. Сундечић.

(**Наша књига.**) Примили смо на приједа сљедеће наше књиге:

Учитељска забављања. Низ примјера из васпитачког рада. Од Сретена М. Адића, професора нашке учитељске школе. Наш, прва нашка штампарија Ж. Радовановића, 1894. Цијена 1.50 динара и друге.

Обраћамо нашу особите пажње учитеља на ову лијепу књигу, написану лаким стилом и чистим језиком.

—

Мијет Хајдук и Асан ага Кула, или српска осветница. Написао Никола Мусулин Гомрац. Београд, штампарија код „Просвете" — С. Хоровица, 1894. Цијена 50 пара дин.

—

Praktische Grammatik der Kroatischen Sprache für den Selbstunterricht. Theoretisch praktische Anleitung zur schnellen Erlernung durch Selbstunterricht von Emil Muka. Wien. Pest. Leipzig. A. Hartleben' s Verlag. Цијена 1 фор. и 10 новч.

(**Пољопривредни календар.**) Примили смо врло корисну књигу, коју се може назвати овај календар, што у Београду излази, као је XIII година. Пољопривредно Друштво Краљ. Србије. Послије радова, што се сваког мјесеца чине, долазе сљедећа чланци: 1. О правилном приређивању земље за сијање на њивама и о справама потребним за то; 2. Што се постиже укрштањем код стоке и како се овим начином до жељеног циља може доћи; 3. Мотив под сијалицу, предострожа и суђивање истог; 4. Подизање винограда помоћу пламењаче на сталном мјесту; 5. Опитни сад расадница и користи од њих; 6. Одређивање пораста путова; 7. И пољопривредници треба да воде рачунске књиге; 8. Којим би се занимати сами пољопривредници; 9. Мјерење стоке и Матијевићева пантљика за прикладнији „живе тежине" код говеда; 10. Мислите и на птице; 11. И горе има свога сајбију (причањетка.) За тијем дјелом пратио бивши врло научно и шаљиво; и при свршетку „Подлоге и таблице из свијех грана пољске привреде."

Ми овај календар најтоплије препоручујемо сваком пољопривреднику, а да се омогући распрострањење ове корисне књиге и по Црној Гори, требало би да је набави књижарница Манастирска на Цетињу, па да је продају чим боље: Мишићи и Подгорци по народу, чим би стекли признање од сваког пријатеља унапређења наше пољопривреде.

Књига је дебела 195 страница на великој осмини, а цијена јој је 25 новчића, врло незнатна, тек да се набавити може дјеца, рашта „Срп. пољопривредно друштво" заслужује признање и похвалу.

(**Прослава београдског народног позоришта.**) У Београду се на величанствени начин прославила 25-годишњица та моћног народног позоришта, које основа бесмртни књаз Михаило. 20 нов. с. г. бе је први дан прославе, која је трајала 5 дана. Послије службе божје, било је у свечаној пуној свечано благодарење, коме су присуствовали краљ Александар, краљ Милан, сви министри и многобројно одлично грађанство. Затим су се сви гости у групи пренули спомеонику књаза Михаила, гдје је управитељ позоришта г. др Вел. Ј. Петровић, држао пратећи говор и положио на споменик вијенац. Послије свога бала је закуска код Коларца, а у вече у дванаст осмијетљивом позоришту свечала представа „Ђурђа Бранковића." Прије представе говорио је управитељ позоришта о значају и развитку срп. народ. позоришта. Наслонивши улога Ђурђа Бранковића била је у мачким рукама госп. Мите Рушића, одличног глумца и првог родољуба српског народног новосадског позоришта. У дванаст тому прослави представљали је „Ђидо," „Отадбина," „Отаџбина" и „Суђаје."

У славу овога Михаила, оснивача бе оградског позоришта дванаестоцвјетна је умјетница гђа Наталија Негрешева прије дана позоришне прославе у позоришту ову пригоду пјесму Драгомира Брајовића:

У свом храму праве христе,
У цјесним дају правде, мјесте; —
У свом храму светиње увеса,
У бистром мору сладјених звукова; —
У свом храму пуном свјетости,
У дивној лучи вечне свјетлости; —
У свом храму вјечне Божице, —
Сви српски глумци и све глумице
Тебе, о Кнеже; — твоме спомеру,
И изумрлом твоме имену,
Подносе смирно дарје мјесни,
Дарје надсна... или искрени,...
Витешки Кнеже!... Пуни уздана,
Ми смо те дужни вјечног признања,
За твоје брига, твоја старања,
Јер храм си овај прво подиг'о
Умјетност српску у ово уздиг'о,
Просвјети српској крила створе,
Блистајући сунцем таму сјечиво,
Да лучом твојом свјетлости стане,
Пасјенком Српству, ч. се свјетлости! ...
Вечна је дубах моја ова мјеста,
За ово твоје мучеше Кнеже,
Твој дух вјечно све нас обасја,
„Твоја мас'о потекут неба!..."

Умјетница је онда полошила вијенац на постоље поприја тиме Михаила и позоришни хор отпјевао је пјесму „Прег је ово милог Христа."

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Значај пчларства и на који се начин може увећати производња меда код нас.

Из „Земаља."

Тешка је, али и по све благодарна и корисна посао пољопривредника.

Он дан и ноћ мора да размишља не само о томе само ће да збере вадину летњу, већ и да је свакі годину и у свим јачој мјери производи. А да те постигне, да на сво ова и довољно средстава, нужно је без сумње да сваког грана пољске привреде покаже што већу вадину, и да се њима у пуној мјери користи, јер је у скупу пчелском највећи мед о тим и највеће богатство.

Рачар збере овију летњу вадину сваки на гајеног слоја земље, па ма то се и труди да је свакі годину и 'ијто боље обрађује, али, пад је саме тај слој земље који му друга средства пар поља на таког рачунања није увијек рада и на мјестима гдје вриједи није тако повољна?

И у вјарачи је магацин многих наших измјерења, па зашто да се њиме не користимо? И зар вјеља није удесно растиње, да нам ову и богом дану готовину, сврашу у здравим учини приступном на поља и велики извор нашег богатства?

Одвета, вјеља је по сво корисно растиње а у нашој домовини вада у толико више да се сијеју, што су за њено усјевање по сво погодни климатски услови, тако да нам многе земље у томе правцу.

Користи које имамо од гајења вјеља, по себи су врло велике и врло различите. Тако:

1. Вјеља пушта своје жиле дубоко у земљу, чиме по и једна економска бедава, а обрађивањем земље на њих удобрава се земља и за остале усјеве.

2. Гдје има великих вјеља, боље је напредовање и усјева и осталог биља, јер је на оволиким земљама сваког мало влаге а и мало чешће пада;

3. Вјеља даје се користити и такве површине, гдје на једна друга економска биљка не може да успјева као што су утрине, брегови, потлине, обале ријека и потока.

4. Вјеља у великом броју посађена исправа знатну количину воде, која горњи ваздух у јулу или августу расхлађује а онет ваздух згушњава, то се тиме мразеви ослабе, а то је у корист усјева, те не страдају ни од жега ни од бива.

5. Вјеља даје јеноту свакој земљи а с тим и домовини, јер тамо гдје нема вјеља — вјеља и зеленила, нема ни оно мирне дражи, нема мирне доноте.

6. Вјеља својим крупним и зеленим лишћем, чисти ваздух од разних шкодљивих гасова, па за то се и сваки осјећа сјајнијим, пад је у непосредној близини лијепих вјеља.

7. Не мијенчим гајења вјеља мијења се и предмет и карактер становништва.

8. Гајење вјеља знатно и гајење пчела, јер без пчела не би било рода, а без гајења од вјеља пчеле не би имале храну нашу с прољеће.

9. Вјеља нам непрекидно даје користи а с тим и прилике и да зарадимо. У то данас мало ко сумња, а то се у осталом може да потврди и многобројним примјерима. Један такав примјер находимо и ми: Тако ако би који желио да засади мисовим јабукама и крушкама површину од 1 хектара, у троуглу онда му је потребно да учини ово трошкове:

а.) за једну вјеку: притну, копање рупа и сађење 1 динар.

За мјесу послије сађења у тому 60 год.
12 „
18 дин.

б.) Годишње просјечни издатак, према овоме, за цијелог вјеља, за 140 вјеља колико иде на хектар над се овдје на поменути начин, износи 28 динара. А од таког вјеља, уколико да ће отасити на рад, од 10 године добићемо:

1 од 10—20 год.	од	2—20	дин.
2 „ 20—30 „	„	10—100	„
3 „ 30—50 „	„	18—360	„
4 „ 50—60 „	„	15—150	„

Или укупно од једна вјеља: 630 дин. а од 140 вјеља колико их стаје на површини од 1 хектара, добија се за то приближно отна од 8000 динара!

Тако исто говори говори, пад се приход рачуна и само приближно, али у стварје је он још и већи, пад се вјеља на врјеме уклоне приступа мјеста.

Овдје је да сами увјерисо да вјеља приходе од вјеља у извјесним земљама које су од наше домовине вуд и само негдје није за гајење вјеља, то да се види, како се тиме колико пажње у истина на овај и велики извор народне привреде.

Тако н. пр. Америка добија годишње за извјесно вјеља 140 до 150 милиона долара а то је 700—750 милиона круна или динара.

Француска знатну количину вјеља потроши у земљи, а за извјесно вјеља добија сваке године (извјесне за крушке и шљиве) по 40—50 милиона форината, дакле 80—100 милиона круна или динара.

Вахтенберг мало пребацује на Французе и мислио да ће се с њом изравнити јер се и вјеља и сама средствима утиче на вјеру производњу вјеља и вјеља у свој земљи.

Интересантно је вјеларство у варошу „Монхајм." Гдје раније нијте знао на да чује за вјеларство. Земаљска влада да би достојника сваком вду била је примљена, да вада вародбу, да се вјеља посади поред путева и на утринама, па јој је то и за руком пошло. Већ послије 10 година приход од свога вјеља бјеше 8000 динара, послије 20 година попео се на 18000 дин. а 1885 год. нарасло је на 300.000 динара.

Наравно, да је овако очигледна корист од вјеља пробудила вољу и код појединаца, па и у утаницама између појединих села и градова.

Да се код нас вјеларство одомаћи у толикој мјери, да нам као и у другим земљама даје велике стаје и примјерно највеће дохотке, требало би час прије настати на томе:

1. Да се на на који начин пробуди дубоко на ову грану, и код старих и код младих.

2. Да се обрати пажња на избор сората и сађења, па тим на борбу и чување вјеља.

3. За потрицу вјеља одредити строго какво.

4. Ширити међу увиђавним приватним прераду вјеља и сва правна мјеста сасадити вјеља.

5. Установити нове и савршенија начина за прераду вјеља.

Љубав за производњу вјеља у јачој мјери може се пробудити код одраслих подизањем угледних вјеља од стране државе, парога и срезова итд. а нарочито у случају, ако је производња у вези с прерадом вјеља, затим поукама, раздавањем награда и премија, а код дјеце може се шаљати радом још из ране младости, ако се постигне давно истицана мисао, да се при свакој школи оснује школска башта, а да се учитељима да могућности, да се на тамо посао могу и својим алгиновати.

Приликом сађења вјеља, вада ученити избор у сортама вјеља према положају и земљи, јер од тога зависи родност а с тим и приход.

Да то свакі сама, нужно је да испред школских башта има свакі округ и врсо по једно угледно растило вјеља те да се на њима гаје ове сорте, које су и најудесније.

Тако би најприје могли пробити и очувати многе најбоље сорте, које нас што се нада с дана у дан нестаје све мање и мање.

На свакі начин велику пажњу обратити на борбу вјеља, т. ј. не вада га брати пад је зелено, јер такво вјеље убија цијеву и вадљиву вјеку, а нарочито ако се прерађује. На случај да се вјеља не може одмах продати, онда треба знати и начине, како се за што дуже доба може очувати, и наша су средства за то подесна.

Да се код нас могадне очувати вјеље поред путева, нужно је да се извјесно утврде правна односа о својини и да се вјеља заштити од крадљиваца нијеби при том, да и сорте које се за ово жеље употребити, буду извјесне описане за прераду, јер тако вјеље стасала скоро у једно исто доба, те га је с тога и лако очувати.

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА."

О ПАДУ КИТАЈА.

(Из Посматрача „Новости.")

..... Нијадар да буде отац и мати народа.

Кунг-фу-цзи.

(Свршетак.)

Свака ситница у животу одређује се законом, установљеним из времена, која се не пошто. И Конфуцио не уклиди него потврђује китајске свјетске бесмисленог обичаја. У њега нема пророчког духа, духа слободе, нити онога негодовања, што је побудило пророка Исајију да ускликне: „Нему приношења жртве, него милосрђа!" Конфуцио хоће приношење жртвица и милосрђа. Он не проповиједа, да једно може стати на пут другоме, не раздјелује свакашње од унутрашњег, дух од пути. Дјетињством страхопоштовањем вјеже нас у „Луј-ју" о учитељу: „Меса не треба да прелазе на правилну парчад он иначе не једе. Ако једе оно мало уобичајеног приношења се није јео." Ми не знамо ниво је умро овај велики мудрац, но знамо ниво је био над хаљине носио по постојећем обичају, о чему говори с уваженом ако с несумњивијем знањем добродјетељи. Конфуцио у пјесним дворанама, гдје се по церемонијалу мора понашати, да не смијеш дисати, приповиједао је тако ниоле ствари: „Ово што Небо чује и види, није ништа друго него он, што народ чује и види. Оно, што народ сматра достојним награде и казне, то и Небо награђује и казни. Постоји унутрашње спојеве између Неба и народа. Ова, која управљају народима, нека буду пажљиви и опрезни!" Но ни је Конфуцио примјетио, да је слијепо вјерје измјештено неправилно, т. ј. не онако ако што захтјева обичај, он није на му сијелно. У свијем свештеним књигама обред, пристојност, церемоније начини се не раздвајају од добродјетеља. Познавање старијех обичаја јесте најјаче знање што човјек може допријети. Све је остало — ништаво. „Једном је Мег-Конг, краљ Веје, питао Кунг-цза, што он мисли о војној вјештини. Кунг-цза му је одговорио с нешто подсмјеха: зар би ти мене питао о церемонијама или о приношењу жртвама, ја бих ти могао одговорити. Што се тиче војне вјештине, ја је нијесам изучавао. И сљедећи дан он је пошао од краља." Он је пошао за то, што није знао што да чини тамо, гдје су се интересирали тако поједностраним занимањем, као што је војна вјештина. Човјек је дужан да цијелог свог живота буде пажљив да не наруши добродјетељ, т. ј. који од безбројних обичаја. Кинеска „Књига Отихода" учи чисто китајски правило, које чести особитом дубином пиљаља Конфуцио: „Будите опрезни, будите бојажљиви! као да увијек идете по рубу пропасти, као да идете по танкој леденој води." У свакој стаји народ с извјесном материјалном упијајући у себе овај вјечни, неодољиви страх живота, као врло правилно мудрости, није за јуначку борбу.

И тако ми видимо три лица, што оживљу народ за читаве вјекове: прво лице — поштовање родитеља (hiao), које се претворило у породичну робовину; друго лице — сиромашна орања, која се претворила у мртви обред; и треће лице — дубоко у прошлости, на старине, која се претворила у мрачно суђеђерје, у идолопоклоничко самообожавање народа. Он је тако заљубио у своје дјетињство, да, будући потпуно задовољан старим, једнако се претвара дјететом, и тврди своје дубоке, дјетиње мисли с старом здравом вјеком старијех Царева, Нен-Ванга и Ву-Ванга, који су установили на земљи међу „сто тину народица" т. ј. Китаја, такву правду, какве већ никад није било нити ће бити међу људима. Други народи живе, страдају, постижу величине, падају, изумиру: Китај представља вјечни непромјенљив, подмлађен историја, све су му мисли управљене назад, иза му је у прошлости, идеја му је у оном, што је било, а не у оном, што ће бити. Тако се окаменио, без нада, пуна успомена, лудо заљубљен у непокрет.

V.

Јачи им се састоји на одјеђенијем, непокретнијем елементу, не толико на ријечи колико на корјена, која су сачували свој стари непромјењени облик. Једна корјен, обиром на могућ положај у говору, служи именицом или глаголом. Ријечи се не развијају органски као у живијем језицима европским. Нема ни склањања, ни спрезања. Судба ријечи симболизира поносад судбу човјечије личности у историји дотичног народа. Китајци су и у томе велики консерватори. Они не дају, да им се ријечи развијају: значај ријечи зависи од мјесног положаја у говору, као што значај личности зависи не од саме ње, не од развића њенијех унутрашњих способности, него од положаја, што заузимаје у државној јерархији. „У четири стотине вијекнитијех звукова састоји се сво богатство кинеског језика. Обиром на брзину или отегнутост, на подизање или снуштавање тона, број звукова се учетвороструча, али и ту још нема од њих ниа разна значаја. Сама конструкција показује сваку представу или ствари: и ту опет онда цјелине се даје слободе дјеловања. Свуд ријечи чине реченицу не толико живим организмом, колико простолинијском низом." (Карер).

Такви су чувари грубе, дјетиње старе Китајци и у спомињајем знањима. Сунце н. пр. означава се другом, мјесец сјајом; а друг и мјесец заједно означавају сјај; воде и ово означава сјај.

И у архитектури се види та исто љубав према старини. Карактеристичан китајски двори зграда заклонивше шатор, под којим су људи живјели у непамћено доба. Угнути облик шатора сачувши је без равне сврхе, него само из љубави према старини.

У сликарству Китајци се држе условног, артификијалног, једним за њих установљеног. Пресјеку сјени, а љубе оштре, непокретне боје.

Особити значај код њих има музика, коју Конфуцио скоро у свакој вјери слави као најважнију државну установу. Цар Шун, са јединством мјера, увео је и једнаку музику за свијех, једне исте инструменте за цијелу државу. Музикални ритам прати ритам измјеренијех човјечијех покрета у игри на свијем свечанијем обредима и безбројнијем церемонијама. У књизи „Ли-Ки" речено је: главна је цијељ музике, да прота душевне страсти. Француски мисионер de Mailla приповиједа о китајским народима: „Ту је увијек по један особити послушетељ, који бије такт, као код нас у музици, да

Свакојако то је потребно да у нити лаком уђу и мушке одредбе о обавезном сађењу воћа.

Од мальане цијеле воће, малосе нема сушке и воћа производе, јер ако се воће троши само у сировом стању, онда је опасна сведена само на најужу околину, и у таком случају, нарочито кад је борба обилна, имати количина воће, и са сами пропаде. Да тога не би било, мали сами могућим средствима утицати да се у народ унесу сви савршенији начини прераде воће, и да се траже и проналаже нијанс за ко се тако имати воће не само преко цијеле године, већ се може сачинити и дан, кад се најсувље моје продати. То је у исто времене и једини пут да се воће може у у велико исплати, а с тим да гајење заузме воће неприлике.

Кто тако би могли настати сви, па да се код нас увеће производња воће, да и ми од воће имамо стално и велике доходе.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 9 децембра.

(Повратак Њ. В. Господара из Петрограда.) Као што смо јавили у прошлом броју, Његово Величанство Господар стигао је на свом параброду „Јарославу" у Бар 2 т. м., гдје га је дочекао Његово Величанство, Престонаслједник. Њихова Величанства присјјели су у своју престоницу сјутрадан, преко Вира и Рријеке. Како у Вару, тако по свијем варошима многобројни народ са својим главарима надлежно је, да поздрави Његово Величанство Господара, који је милостиво примао тај доказ народне љубави. На Цетињу је грађанство са предсједником опћинскијем дочекало Његово Величанство, на улазак у варош, одушевљенијем кликћањем „Живио!" — које га је пратило до Свјетлог Двора. Пред Двором су дочекали Његово Величанство великодостојници са Високопреосвештенијем г. Митрополитом Митрофаном на челу. У томе се згрануло ту и грађанство, које је испратило Њ. Величанство Господара у Двор бурнијем одушевљенијем кликћањем. — Као што смо већ јавили, Његово Величанство из Петрограда је украво у Ниц стигао, гдје је посјетио Свог лета Његово Царско Величанство Великог Краља Петра, којега је ту нешовољно стање здравља било задржало, да не присуствује тужној свечаности у Петрограду. Срећни смо што можемо јавити, да је Његово Величанство нашло и оставило Великог Краља Петра у повољном здрављу. — Његово Величанство Цар Никола II одликовао је пратњу Господареву: г. *Војводу Божа Петровића* врлијем степеном реда Александра Невског у *брилијантима*; госп. Славу Ђурковића орденом св. Ане II ог степена, и госп. командира Митра Б. Мартиновића орденом св. Ане III-ег степена.

(Имендан Њ. В. Господара.) У очи Никол-дана, имендана Његовог Величанства Господара, дигнута је корота, која је на блаженопочившим Царем Александром трајати до Божића. Зарана у вечер престоница се окитила заставама, а војска музика обишла је варош навјешћујући веселијем звуцима радосни и свечани дан. У први мрак варош је изгијала у освјетљењу. На Никол-дан рано музика је обишла варош свирајући весеље маршеве. По лијепом дану било су пуне улице народа у свечаном руху, међу којим се видјело доста главара из унутрашњости, који су дошли да честитају Господару свечани дан. У 10 сати започела се Архијерејска служба у катедралној цркви. Послије свете литургије слиједило је благодарење. На божанственој служби присуствовали су: Свјетли Двор, дипломатско тијело, државни великодостојници, сви у великој паради. Послије богослужења пуцали су топови, а пред Двором свирала је војска музика. Из цркве се кренуо у Свјетли Двор на честитање, које је Његово Величанство примало у великом салону. У вечер је у Свјетлом Двору био велики обед.

(Имендан Њ. В. Цара Николе.) Поводом имендана Његовог Величанства Цара Николе II., на Никольдан у 2 сата послије подне било је благодарење у дворској капели. Богослужење је извршио Високопреосвештени г. Митрополит Митрофан са мјесним свештенством у присуству свијех чланова Владајућег Дома, дворске свите, царско руског отправника послова, секретара легације г. Вурцеља, начелнице дјевојачког института гђице Мертвиго, и г. пуковника Сумарокова са госпођом, сви у пуној паради, са руским орденима. Честитања је примао г. Вурцељ. Многи су одили да честитају и код начелнице дјевојачког института и код г. пуковника Сумарокова. Ту су биле и Њихове Свјетлости Кнегињице Јелена и Ана, и Књажевић Марко, и Високопреосвештени г. Митрополит Митрофан.

(Свечана аудијенција.) На Никольдан, прије свете литургије, царско-отоманскиј посланик и опуномоћени министар при Књажевском Двору, г. пуковник Феми-бег, предао је у свечаној аудијенцији Његовој Свјетлости Књажевићу Мирку знакове царско-отоманског реда Османије, којим је Његово Величанство Султан Абдул-Хамид јесенас одликовао Његову Свјетлост. У 10 сати пошао г. Јанко Вукотић, перјанички командир, у дворски пиродијем колима да прихвати г. посланика; у другим колима је био секретар посланства. Послије аудијенције г. посланик је испраћен био истијем уобичајенијем почастима.

(Висока одликовања.) Његово Величанство Господар одликовао је *Његову Светост српског Патријарха Гаврила* и *Краљевско-грчког посланика у Бечу г. Ђорђа Симића* врлијем степеном Даниловa реда.

(Одликовања.) Његово Величан. Господар наложио је даље одликовати: г. Филипа Петровића, г. пуковника Сумарокова, наставника Њ. С. Кнежевића Мирка, г. Феудим-беги, врлог секретара царско-отоманског посланства на Цетињу, и г. И. А. Татаринова, државног савјетника, редактора „Правительств. Вјесника" у Петрограду — III-јем степеном Даниловa реда; г. А. Аст..шова, дјетића поморске царско-руске гарде, г. Јоста Петковића, секретара министр. унутрашњих дјела, и г. Вектора Ј. Леви, сарадника Агенције Хавас у Бечу IV степеном истог реда; г. Ђорђа Пешикова, дворског пажа у Петрограду, г. Сима Врбицу и г. Вожа Станкова Вукотића V-тијем степеном истога реда.

(Пријем.) На Никольдан је било тако лијепо времене, да најстарија људи не памте лепшег Никольдана. Јучер у јутро освануо је лепосов свијет, али времене јужно е нешом тоти га.

ЧИТУЉА.

Међу између 1-ог и 2-ог децембра преселио се у вјечност из Цетиња

ЈОВАН ТОМОВИЋ.

Покојник родио се је 1848 год. у Пиперима — селу Рријеки. Остао је без оца још дјететом, — мајка доведе га с осталом дјецом на Цетиње, ђе је сиромаштвом трудом и радом у сиромаштву подигла своју дјецу, а покојника научила нешто и оно, шкоде.

Пошто је покојник одрастао, трудио се и радио само да се ослободи сиромаштва, што му и пошло за руком.

Већ као чврсто био је: продуситиђа и учиљан; — особито је био наклоњен сиромасима. Упишите рећи: то је био човјек, који је имао срца, а као такови и саучешће у туђој срећи и несрећи, без обзира на стаји, вјеру и имање. Покојник дрило је као да је његово ј а у другога, те је са задовољством жертвовао своје личне интересе за интересе другог, — на ј е за то и примио радо у свако друштво. Као такви надобе је љубав и поштовање међу становима, те су га на данутра бирали за кмета, коју ј е дужност, мјерен свиј у његових радова, вршио на задовољство.

Његово Величанство Господар, видећи да је то поштен радник, повјеривао му ј е и државних отвари, којима ј е одговарао поштено, — за то ј е и био од Господара чешћа и награђиван материјално, а у питање вријеме и кротом Даниловом. —

Покојник могао ј е бити учитељ труда и рада. — то ј е онај који ј е на мало добиђа отварао мајке. — Хвала му.

Лака му прах земљи! —

Уч. Б.

РАЗЛИЧИТО.

(Неофит VIII.) Петроградски „Цркви Вјесник" мисли: „Блаженијенни Патријарх Неофит VIII помрло ј е у остаку. Отар ј е имао бити. 16 октобра послије вечерње, чланови св. Синода подијели су Патријарху да потпише молбу за оставку, и био ј е принуђен потписати ј е. Узрок наводе непуштањемет Патријарха само у питању бугарске цркве (веле, да се Патријарх неће довољно заузимати пред турском владом, да се сазове васељенски сабор, који би осудио шизму.) тако и у питању о уређењу турскога јеванђ у школу. Ово посљедње ј е турска власт одмах захтијевала, али ј е патријарх увијек одбијала. То ј е био узрок намјеру остаји и што ј е Патријарх Јоаким пошао у оставку. Неофит VIII показао се, да није на висини најнападнијих предања — и мјерио се уклонити. Султанским владом са свијем ј е незадовољна, што ј е Патријарх дао оставку, и особито изразила ово незадовољство Митрополиту Адријанопољском, као тамошњем високом достојанству.") Међу тијем јављено ј е из Цариграда да ј е Султан примио оставку Патријарха Неофита; тако сада предстоји избор новог Патријарха.

(† Антон Рубинштајн.) Музикални свијет има да жали смрт овога великог руског музичара, који ј е од јучер умро у Петерзбургу 8 новембра.

Антон Рубинштајн рођен ј е 14 новембра 1830 г. у мјесту Вехвотјецу, код Јаша. Још у најранијој младости јављао ј е његов велики музикални дар, и његова мати, која ј е сама одлично свирала на клавиру, почела ј е његовати његову симпатичну способност музике. На тај начин и Рубинштајн ј е био још у врло раној младости слављен као виртуоз, само што ј е то, благодарећи својој мудрој мајци, и пропао, као што обично пропадају дјеца виртуоза, него ј е и даље бриљантно васпитаван, те да постепено постане велики умјетник и можда тријумфе ријетко замјенио човјеку. Његов живот то ј е био непрекидни рад, и многи су готови, да том неуморном раду приписују сви успјех, јер се љубав и ночему брже гаси од сверговја на нешто.

Као композитор он ј е, тврђе, слављен; али у истој врсти поред он није сам; поред њега су и многи други, њему равни и од њега већи. Али као виртуоз он стоји сам за се, уздигнут над свима другима, без страха од замјене супарника. Зато су га и звали: титаном на клавиру.

Његови су као виртуоза одликовали двије стране: субјективним основама на његовом бујном темпераменту и невјероватној техници. Опијајући се увијек не могу сложити у томе: која страна његовог темперамента на клавиру више очарава, да ли она која слушаоца занесе над он свијет нашу Бетовенову сонату, или она, која слушаоца оставља над он репродуцира воју од Хајднових варијација. Тако ј е било о томе малдан говора, и над ј е Рубинштајн прошле зиме у берлинској Akademie-ја давао један концерат.

И као композитор био ј е јако неуморан, само што композицијама није умио дати оно дрим и заоке као репродукцијама. Изворни његовог стваралаштва били су инспирани, али властита критика није их заблиска била јака као снага стваралаштва. Њему ј е недостајало стрпљења да понови или поду мо одлјеши у артау његових производа, а ко то у његовим композицијама поред најљепших мјеста има дугачких и досадних ставова, у којима нема ничега новог.

Рубинштајн ј е радио у свим областима музике. Поред многобројних малих клавирских композиција и пјесама, он ј е композиционо пет клавирских и један виолинских концерат, најразличније врсте радова камерне музике, сонатине, духовне опере као што су: Мојсијев рај и Вавилонске куле; свјетовне опере као што су: Демон, Дјеца пустиње, Фарамор Мазепа; једну комичну оперу: Међу ривалима; балете, и ораторије као што су Мојсеј, Христос. Сви су ти радови примљени и наше или мање досадна; неке ће врло дуго трајати; а неки, као што су његови оваки клавирски комади и пјесме, вјечито.

За руску музику стекао ј е Рубинштајн безмртне заслуге. Пошто ј е у Берлину под Деом довршио теоријско образовање, он ј е 1848 год. отишао стално у Русију, где ј е с неуморним организаторским радом усиво 1862 г. основати Конзерваторијум за музику, којим ј е до 1867 г. управљао с најљепшим успјехом. Али, пошто није могао трајно остати у земљи, он се пренуо на путовања по Европи и Америци и очаравао свијет музиком. Он ј е стекао милијуне, али их није сачувао. Његови су обје руке биле вјечито отворене, и он ј е сваком притицао радо у помоћ. Он није остављао никакви имања. Посљедњих година није хтио никад свирати за новац. Његова дубав према пријатељима није имала граница, и зад га ј е пријатељ и тешки удар да изгуби сина, он се није повукао у тишину, већ ј е и даље служио храбро у служби умјетности и милосрђу.

Он ј е у пуној мјери заслужио, да му и он наших особина, очувамо трајан спомен.

„Видело."

(† Август Лоурент Кирдо.) Посљедњом бројном бројаница нам ј е нада на Парису тешку болјест, а 24 сата за тим смрт предсједника француске камере, Бордоа. Кирдо ј е био један од најзнатнијих француских држиваника, који се целиком бројном помоћу на најотјачнија мјеста у републици, поштено својим талентом, поштеном срећом а понајвише чистићом свога лјечја, поштењем и симпатичношћу своје особе. То му ј е тим лакше било, чим су те карактерне свих републиканских француза: Фресинет, Флоанет, Роувер, Клемансо и т. д., у познатој афери компромитирани. Кирдо се родио 10 септембра 1851 годе у Лиону и имао свршених филозофских наука посветио се професуру. Прије ј ем међутим бунуо ј е француско-њемачки рат, у ком ј е он судјеловао као добровољац у источној војсци, и пошто ј е био тешко рањен, као ј е у њемачко робство, на чог ј е имао шест мјесеци побјегао. Послије рата одмах као ј е почетком децембра, постао ј е професором у лицеју Louis le grand у Паризу, на коме ј е мјесту остао све до г. 1881., кад га ј е тадашњи министар народне Луи Барт именовао за свој лабинетским шефом. Течајем свог учитељовања Кирдо ј е мар много радио за „Revue Philosophique" и за „Revue des deux mondes," и моја

сви гости у исто вријеме узимају са бауда, на налагаје у исто вријеме стављају у уста, у исто вријеме узимају вилушке, и у исто вријеме их остављају. Свакоји су тог сјајног витајског поретка, те мртве правилности, која убија сваку личну слободу, тужни, просто звуци старог музикалног инструмента Кина."

Тај дух свакмешене симетрије убија и пријечи. Слободна стихотворна вјештина основана ј е старим предањима и новијем правилима, што су установили у самом вијеку наше ере пјесници Туфу и Летајде. Свакако сваке ерме мора завршити једном истом стиху, и увијек на „пролаз у друге", не сами да се завршава рима на крају свакога два стиха, него највјешти тиме мјерају се чути и у средини; увијек се понављају у обратном поретку; при томе стих и у свакашњем облику мора симетрично одговарати другоме. И овдје као свуда мртва правилност мјесто живе красоте слободне душе.

VI.

Ми смо видјели у умјетности, у религији, у правствености, у мишљењу, у политици — један исти архонски принцип витајског живота, — уништавање човјечје „Ја" — породицом, државом, обичајима, школством, религиозним обредима, ауторитетом древности. У суштности сви имају све исто и Азија, само немају нашега духа слободе, а без свога духа све се мијења, све остаје непокретно и неплодно...

Може бити, Кинез би постојао још коју хиљаду година у свом основном животу, главном смрти. Но данас своме огромном броју хиљадугодишњем тијелу пријети разарајућа сила запада. Приједи послије мораће се с њима разрачунати, оно ће га навести на задубљености у старину и на непомућеног покоја, оно ће принудити гиљеда дјете да се разбуди, но што ће кад се разбуди на оно вјековне летаргије: смрт или нов живот — то ј е питање. Кад читам нове изреке Конфуцијевијех књига и особито мало познатог Јевропејцима мистичара „Лео-цеа," који ј е учио још 500 г. прије Христа „повратак у природи," као Ж. Ж. Русо и Толстој), видим се да су и Кинези људи као и ми, исти дјеца 41; о метеја. У њиховом ј е срцу, или ј е негда била, исира огња, захваћена непокорним титаном. Но можда онет „вјештта та исира исход хиљадугодишњег народичког и државног ропства, исход шкловног свјетског обреда и церемонија, исход гомиле схоластичког пепела, — или се она ли вазда угасила?

Непокретност Кинеза, то прослављено „неизмјењивање у средини" — јест његов пад, јер иза тијела, овоме лег се све покрене умирјеђ, све се промјењује, упорно стоји у својој непокретности, оно тијем само иде у назад; иза све оно његга расте и подиже се, а оно остаје на прљавој уравни, тијем сјанијем прије времена иза.

Ако ј е витајцима суђено да нестану, то ј е само с тога, што су заборавили правила једног свог свјетлости. То вјечно, мудри правило било ј е нашрано златним писменима на иза јутрње вуначице древног витајског Цара. То правило гласи:

„Устајући свако јутро буди мени човјек. Духом се обнављај, и још, и још, и вјечно се обнављ!"

(Пријем.) На Никольдан ј е било тако лијепо времене, да најстарија људи не памте лепшег Никольдана. Јучер у јутро освануо ј е лепосов свијет, али времене јужно е нешом тоти га.

(Висока одликовања.) Његово Величанство Господар одликовао ј е *Његову Светост српског Патријарха Гаврила* и *Краљевско-грчког посланика у Бечу г. Ђорђа Симића* врлијем степеном Даниловa реда.

(Одликовања.) Његово Величан. Господар наложио ј е даље одликовати: г. Филипа Петровића, г. пуковника Сумарокова, наставника Њ. С. Кнежевића Мирка, г. Феудим-беги, врлог секретара царско-отоманског посланства на Цетињу, и г. И. А. Татаринова, државног савјетника, редактора „Правительств. Вјесника" у Петрограду — III-јем степеном Даниловa реда; г. А. Аст..шова, дјетића поморске царско-руске гарде, г. Јоста Петковића, секретара министр. унутрашњих дјела, и г. Вектора Ј. Леви, сарадника Агенције Хавас у Бечу IV степеном истог реда; г. Ђорђа Пешикова, дворског пажа у Петрограду, г. Сима Врбицу и г. Вожа Станкова Вукотића V-тијем степеном истога реда.

(Пријем.) На Никольдан ј е било тако лијепо времене, да најстарија људи не памте лепшег Никольдана. Јучер у јутро освануо ј е лепосов свијет, али времене јужно е нешом тоти га.

(Висока одликовања.) Његово Величанство Господар одликовао ј е *Његову Светост српског Патријарха Гаврила* и *Краљевско-грчког посланика у Бечу г. Ђорђа Симића* врлијем степеном Даниловa реда.

(Одликовања.) Његово Величан. Господар наложио ј е даље одликовати: г. Филипа Петровића, г. пуковника Сумарокова, наставника Њ. С. Кнежевића Мирка, г. Феудим-беги, врлог секретара царско-отоманског посланства на Цетињу, и г. И. А. Татаринова, државног савјетника, редактора „Правительств. Вјесника" у Петрограду — III-јем степеном Даниловa реда; г. А. Аст..шова, дјетића поморске царско-руске гарде, г. Јоста Петковића, секретара министр. унутрашњих дјела, и г. Вектора Ј. Леви, сарадника Агенције Хавас у Бечу IV степеном истог реда; г. Ђорђа Пешикова, дворског пажа у Петрограду, г. Сима Врбицу и г. Вожа Станкова Вукотића V-тијем степеном истога реда.

(Пријем.) На Никольдан ј е било тако лијепо времене, да најстарија људи не памте лепшег Никольдана. Јучер у јутро освануо ј е лепосов свијет, али времене јужно е нешом тоти га.

(Висока одликовања.) Његово Величанство Господар одликовао ј е *Његову Светост српског Патријарха Гаврила* и *Краљевско-грчког посланика у Бечу г. Ђорђа Симића* врлијем степеном Даниловa реда.

(Одликовања.) Његово Величан. Господар наложио ј е даље одликовати: г. Филипа Петровића, г. пуковника Сумарокова, наставника Њ. С. Кнежевића Мирка, г. Феудим-беги, врлог секретара царско-отоманског посланства на Цетињу, и г. И. А. Татаринова, државног савјетника, редактора „Правительств. Вјесника" у Петрограду — III-јем степеном Даниловa реда; г. А. Аст..шова, дјетића поморске царско-руске гарде, г. Јоста Петковића, секретара министр. унутрашњих дјела, и г. Вектора Ј. Леви, сарадника Агенције Хавас у Бечу IV степеном истог реда; г. Ђорђа Пешикова, дворског пажа у Петрограду, г. Сима Врбицу и г. Вожа Станкова Вукотића V-тијем степеном истога реда.

тета прешао иначе радио Спенсеровац и Шпенцеровац. У прави политички живот ушао је Бирдо тек г. 1885., кад је код оних избора на сарутању листова био у Ивону изабран као радикалац у комору, па је тај посао сас до своје смрти хвалио. У комори био је чланом разних одбора, па је 1886, 1887 и 1889 функционисао и као предсједатељ прорачунског одбора. У марту 1890 год. био је један од четворице делегата, који их је француска влада послала на конференцију о радничком питању, сазвану у Берлин. Пошто се је Бирдо у комори одликовао као изврстан говорник, изабрала га је она 7 марта 1892 подпредсједником. Кад је подвио комори своје мишљење о обнови привилегија француској банци, нашао га је у „Libre Parole“ Едуард Друмонд на најоштрија начина, па је Бирдо свог клеветника позвао на суд, а тај га је по заслузи осудио. Кратко времена за тим ступио је Бирдо 18 јула 1892 пред пут као министар поморства и под Работом. За његове управе приватним послом је за руски генералу Дајсу, да осиоа формалну прадавну Дахомеу. Кад је Казимир-Перијер по одступу Дини-јеву 3 децембра 1893 саставио свој кабинет, он је узео Бирдо-а, свог најбољег пријатеља за министра финанција — и на том се је мјесту Бирдо показао најсјајнијем, јер му је пошло за руком, да без помоћи банкиних завода сјајно произведе велику конверзију рента. Иза ужасне смрти Карнотове у јуну т. г. Перијер је изабран предсједником републике, а Бирдо је тада преузео предсједништво министарства на руке Дини-а, који је постао министром-предсједником. Бирдо је већ дуго био болестан на јетрима и на срцу па се је само од Перијера дао силовити, да прими предсједништво. Он је као заступник двојице био Карнотом у Ивону за примање његова умјерства, па је за његову смртну постељу донијеио надбискупу: „Кажите ли поуке за нас!“ Задњих дана при другима се је Бирдовој болести запажало слуђа, и он сам подијуо је увиђао опасност свог положаја, иако је попут филозофа подносио болове и пишо у сусрет смрти. На смртној постељи посјетио га је најбољи му пријатељ Перијер, који се је често дивио његовом духу и његовој чувствености. Бирдо је умро попут Гамбете на врхунцу своје славе, у зло доба, на истом мјесту. Био је човјек дубокога, слаба тијела, симпатична дуговаста лица, бујне постављене косе и пуне браде. Пошто је умро без имања сирома остаде предлог, да се његовој удовици и дјеци дадне годишња мировина од 10.000 франака.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

БУКАРЕШТ, 4 децембра. — Комора је примила са 80 против 35 гласова да расправља предлог адресе услед говора министра предсједника Катарџија, тонко аплаудирала.

ПАРИЗ, 5 децембра. — Био је свечан сарвод Бирдо-а. Учествовао је предсједник републике, дипломатско тијело, министри, народни заступници.

СОФИЈА, 6 децембра. — Министарство Стојилова дало је оставку, пошто се довршила парламентарија заступника у новом сабрању.

РИМ, 6 децембра. — Рудини је упутио писмо својим изборицима, у ком протестира против одлагања садашњег засједања камере, о ком одлагању је изашао Краљев декрет на предлог Криспијев. Вели се, да ће се одложити засједање пошто се подноси адреса Краљу на престоно говор.

БЕЧ, 7 децембра. — Цесар је примио генерала Пушкина, који је предао потврдивању доласка на престо Цара Николе. На обједу је Цесар наздравио Цару.

ПАРИЗ, 7 децембра. — Камара је изабрала за предсједника Брисона са 249 гласова против 213, које је добио Мелин.

ПЕТРОГРАД, 7 децембра. — Присјело је изванредно посланство турско, које предводи маршал Фаудпаша. Поводом Царева именданна сјединио је много изасланика, адмирала и адмиралаа. Велики Кнез Сергије остаје за генералног гувернера у Москви и именован је чланом државног савјета. Генерал Гурко изаслан на фелдмаршала, и на његову молбу дигнут с варшавског гувернерства због здравља.

ПЕТРОГРАД, 8 децембра. — Министар пољопривреде поднио је Цару предлог о унапређењу пољопривреде.

ПЕТРОГРАД, 9 децембра. — Потврђује се да ће досадашњи посланик Шувалов у Берлину бити именован за генерал-гувернера у Варшави.

СОФИЈА, 9 децембра. — Принц је опуномоћио Радославова да састави нови кабинет, који га је саставио на Радославова и Заимовића-Рутин министар Петров није хтио улазити у кабинет са Заимовићима, на то се Радославов одрекао. Принц је поновио опет Стојилова да састави нови кабинет.

ЈОВАН ТОМОВИЋ

после дванаестогодишњег тешког боловања преселио се у вјечност 1 децембра ове године у 11 ура ноћу, те овим путем имамо бла годарити свима онима, који су учествовали у нашој великој несрећи почев од онога дана од кад се покојник разболио па до онога часа кад је положен у вјечну му кућу. Вјечита хвала г. г. докторима П. Мићановићу и К. Теодоридесу, који су се трудили и дању и ноћу на пружању његовог боловања па до посљедњег часа, да покојнику бол олакшају и за му здравља повратак. Особита хвала Ђ. Високопреосвештенству Господину Митрополиту Митровићу, који је са мјесним свештенством дочи само смрти покојникова наволио доћи и над њим вршити свој архијерејски благослов. Вјечита хвала г. г. грађанима, који су на жалост присуствовали и покојника до вјечне куће испратили. Даље хвала свим пријатељима, који телеграмима учествовали у нашој жалости и тијем ублажили нашу тугу.

Цетиње, 9 децембра 1894.

Ожалошћени:

Мара супруга; Мијо син; Мио шћер; Станко брат; Митар синовац; Стана и Мара сестре; Стана снаха, и остала родбина.

ОГЛАСИ.

Maladies secrètes

impotence, sont guéries avec succès. Traitement par lettre après l'envoi d'informations spéciales qui seront accompagnées de timbres-poste pour la réponse. Se diriger à l'adresse:

OFFICE SANITAS
67, Boulevard de Strasbourg
(15—20) PARIS

На знање.

10 октобра ове године, десило ми се је **црногорски „револвер“** на мога дућана **№ 97052**. Ко би ми хтио револвер могао пронаћи или доносити, даћу му **25** талијера награде.

Цетиње, 16 октобра 1894.

Шпиро Милић Бјелица.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

„ПРОСВЈЕТА,“

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

ИЗДАЈЕ КАНЦЕЛАРИЈА МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ГОДИНА VI-та.

Послије смрти покојног министра Ј. Пановића лист „ПРОСВЈЕТА“ био је уступљен пречасном господину Јову Суђеићу, који је уређивао пуне двије године споменути лист; али пошто се исти господин одрекао даљег уређивања због поремећеног здравља, канцеларија Министарства Просвјете и Црквених Послова прихваћа опет уређивање листа и то са правијем програмом, пошто данас по Цетињу покреће се други лист, а то је „ЛУЧА,“ у програм које међу осталијем засијена белетристика и народно благо, чему напријед није мјесто у „ПРОСВЈЕТИ.“

Лист ће излазити у пређашњем обиму и облику сваког мјесеца. Година почиње од Јануара 1895, до краја којега ће и прва свеска изаћи.

Надамо се, да пређашњи сурадници неће заборавити „ПРОСВЈЕТУ,“ но ће се и други још придружити.

Позивају се сви, који су ради држати овај лист у години 1895, нарочито наши свештеници и учитељи, да се за времена с претплатом пријаве.

Претплатна је цијена:

У Црној Гори на годину **2** фиорина.

Изван Црне Горе „ „ **3** „

Претплата се шаље: **Канцеларији Митрополије Цетињске**, која ће водити администрацију.

Листове у замјену, чланке и све друго треба слати **Уредништву „ПРОСВЈЕТЕ“ на Цетиње.**

Цетиње, 8. Децембра 1894.

Уредништво „ПРОСВЈЕТЕ.“

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

„СРПСКО ОГЛЕДАЛО“

Ушло је у штампу.

Изиђе 32 табака обичне осмине.

Претплатна је цијена а. вр. фиор. 1.

Претплату прима Управа Кн. Црногорске Државне Штампарије Цетиње (Cettigne, Montenegro), и јемчи за уредно пошиљање наруџбина.

Број 531.

Цетиње, 1 Децембра 1894 год.

УПРАВА
ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

ЛАЗА МИОДРАГОВИЋ овлашћени продавац крљ. срп. државне класне лутрије у Крагујевцу, одпочео је продају за 9-то коло.

Цијене: цијели срећки 24 динара, половина 12 динара. — Извјештаји сваком бесплатно. (3—6)

Уредник: Др. А. Томановић. Издавалац: Државна Штампарија. У кнж. срп. државној штампарији.